

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

RIIGI RAPORT

GLOBALHARIDUS EESTIS

TÄISKASVANUHARIDUS

See trükis kajastab autorite seisukohti ja komisjoni ei saa pidada vastutavaks mis tahes kasutuse eest, mida võib teha selles sisalduvast teabest.

1. Terminite määratlus

Riikliku platvormi ja valitsusasutuse poolt Eestis esitatud teave ja vastused näitavad, et terminit Global Education kasutatakse laialdaselt, et viidata sellele, mida käesolevas uuringus GCE peetakse, kuigi NP selgitab, et GCE on kasutatud oma DEAR töörühma kontekstis. (Globaalne Kodanikuharidus Euroopa: kui palju me hoolime?, 2018)

Teine levinuim termin Eestis on säästev areng

2. Kirjanduse ülevaade

Puudub eesti keeles avaldatud info globaalse hariduse kohtatervikuna. Teema kohta kasutatud info pärineb EL-i suundadest ja dokumentidest.

(Ülemaailmse hariduse kirjanduse läbivaatamine ELi tasandil)

NB! p .12 - viited

3. Poliitika ja strateegiad ülemaailmse hariduse edendamiseks

Euroopa Liidu tasand

Globaalne haridus

2015. aasta septembris lepiti säästva arengu eesmärkides ülemaailmselt kokku järgmise 15 aasta jooksul. ÜRO liikmesriikidelt, sealhulgas Eestilt oodatakse, et nad lähtuksid oma poliitika kujundamisel antud eesmärkidest

<http://www.terveilm.ee/leht/teabekeskuse-teemad/kestliku-arengu-eesmargid/>

Tegevuse üldraamistik on välja töötatud ressursitõhususe algatuse abil Euroopa 2020. aasta strateegia raames - suurema väärtuse loomisel kasutatakse vähem materjali.

Üksikasjalikumad teavet ressursitõhususe poliitika kohta leiate Euroopa Komisjoni veebisaidilt.

Riiklikul ja piirkondlikul tasandil

Eesti säästva arengu riiklik strateegia, jätkusuutlik Eesti 21. Eesti säästva arengu eesmärgid on kokku lepitud aastani 2030 säästva arengu riiklikus strateegias "Säästev Eesti 21".

Need eesmärgid on:

Eesti kultuuriruumi elujõud; inimeste heaolu suurendamine; sotsiaalselt sidus ühiskond; ökoloogiline tasakaal.

Keskkonnavaldkonna pikaajalist arengut reguleerib eesmärk „ökoloogiline tasakaal”, mis koosneb järgmistest osadest:

- loodusvarade kasutamine ökoloogilist tasakaalu tagaval viisil ja mahus
- saaste minimeerimine
- bioloogilise mitmekesisuse ja looduslike alade kaitse.

Keskkonnaalaste eesmärkide saavutamise tegevused ja ajakavad on sätestatud Eesti keskkonnastrateegias ja valdkondlikes (nt jäätmed, mets) arengukavades.

Keskonnajuhtimise vahendite kaudu integreeritakse keskkonnateemad igapäevaselt teistesse poliiti kavaldkondadesse ja keskkonnaharidus annab inimestele lisateadmisi, sõltumata nende vanusest, võ imaldades seeläbi arendada tulevikus keskkonnasõbralikke käitumis - ja tarbijamustreid.

Eesti 2020. aasta strateegia koondab tegevusi erinevatest valdkondadest, võttes arvesse majanduslik ku konkurentsivõimet. Lähimas tulevikus keskendutakse tootlikkusele ja tööhõivele ning konkreetseid tegevused määratakse kindlaks erinevate ministriumide arengukavades. Säästva arengu, konkurentsivõime ja aruandlusega seotud teemasid koordineerib Riigikantselei strat eegiakomisjon. Nõuandvaid ülesandeid täidab säästva arengu komisjon ja säästva arengu ministeeriu midevaheline töörühm. (Eesti säästva arengu riiklik strateegia, jätkusuutlik Eesti 21., 2005)

Üks Eesti arengut mõjutavaid võtmetegureid on 2005. aastal avaldatud ja parlamendi poolt heaks kii detud riiklik säästva arengu strateegia 57, mis rõhutab õppimist mitmel tasandil – alates üksikisikust (sh erivajadustega inimestest) kuni organisatsiooni (õppivate teadmispõhiste organisatsioonide) ni ng riigi/ühiskonna tasandini. 2030. aasta perspektiiviga vaateväljas kuulutati, et haridusparadigma m uutub õppijakeskseks 58 ja Eesti areneks teadmuspõhise majandusega riigiks „koos õppe - ja haridus valdkonnaga (õpimajandus) kui oma inçput ja ressursitõhusa majandusega (ökomajandus) kui oma v äljundiga”. (Grauberg, 2018)

Eesti elukestva õppe strateegia 2020

Eestis on ülemaailmsed haridusteemad seotud elukestva õppega ja integreeritud üldiste teemadega, erinevate valdkondade eesmärgid, sealhulgas haridus pärinevad Eesti elukestva õppe strateegiast 2 020.

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 üldeesmärk on anda kõigile Eesti kodanikele võimalus jätkata o ma õpinguid vastavalt oma vajadustele ja võimetele kogu oma elu jooksul, et tagada neile võimaluse d igakülgeks eneseteostuseks ühiskonnas, ametialases ja isiklikus elus. Elukestev õpe hõlmab forma alset haridussüsteemi (lasteaiad, põhikool, keskkool, kutseharidusasutused, kõrgharidusasutused) ni ng ka väljaspool ametlikku süsteemi pakutavat edasi - ja ümberõpet, mitteformaalset ja mitteametlik ku koolitust kõigis nende mitmekesistes vormides. Eesmärkide saavutamiseks on seatud 5strateegilis t eesmärki: muuta õppimise, kompetentsete ja motiveeritud õpetajate ning kooli juhtkonna lähenem ist, elukestva õppe võimaluste ühitamist tööturu vajadustega, digifookust elukestvas õppes ja võrdse id võimalusi ning suuremat osalust elukestvas õppes. Riikliku reformiprogrammi 2020 ja Eesti elukest va õppe strateegia 2020 ühine eesmärk on suurendada täiskasvanute (25-64- aastased) osalemist elukestvas õppes ning vähendada kutse - või kutsehariduseta täiskasvanute osak aalu. Eesti on seadnud endale väga ambitsioonika eesmärgi – et 2020. aastaks osaleks 20% täiskasva nutest elukestvas õppes. Samuti on oluline vähendada ilma igasuguse kutse - või kutsehariduseta ini meste arvu (ELi eesmärk on 15%). (Eesti Elukestva Õppe Strateegia 2020 [Eesti elukestva õppe strate eegia 2020])

Elukestva õppe süsteemi arendamisel on olulised järgmised põhimõtted:

- õppija aktiivne osalus ja vastutus;
- koostöö ja üksteiselt õppimine;

- Õppevõimaluste kvaliteet, paindlikkus, läbipaistvus ja usaldusväärsus;
- Erivajaduste arvestamine õpingute ja õpikeskkondade korraldamisel;
- sooline võrdõiguslikkus;
- avatus, sallivus ja rahvusvaheline koostöö;
- Eesti riigi, selle keele ja kultuuri järjepidevus;
- säästev areng;
- tõendus põhine otsustamine

(https://www.hm.ee/sites/default/files/estonian_lifelong_strategy.pdf)

2017. a. - Eestis osalev elukestev õpe 17,3%

Põhikoolide riiklik õppekava

Üldhariduses on globaalse hariduse teemad lõimitud kui valdkonnaülesed teemad ja seotud saavutatavate pädevustega. Üldharidust reguleerib riiklik õppekava. (Põhikoolide riiklik õppekava, 2011)

Täiskasvanuhariduse seadus

Täiskasvanuharidus

Täiskasvanuharidus on organiseeritud õpetus oskuste, teadmiste ja pädevuste omandamiseks ning nende talletamiseks või edasiseks täiustamiseks. Juhendit võib läbi viia mis tahes tasandil või mis tahes viisil. Samamoodi võib see asendada või jätkata senist haridustaset, mis on omandatud kas koolis, kooliõppes või ülikoolis. Täiskasvanuharidus on mõeldud täiskasvanud õppijatele, mis tähendab inimest, kelle õpingud viiakse läbi lisaks igapäevasele tööle, perele või muudele tegevustele. Teisisõnu, õppimine ei ole nende põhitegevus.

Haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse osakonna eesmärgiks on tagada riikliku hariduspoliitika kontseptsioonide ja eesmärkide kavandamine ja rakendamine täiskasvanuhariduse valdkonnas. Vastavalt täiskasvanuhariduse seadusele on Eestis ka Täiskasvanuhariduse Nõukogu, mis on Haridus- ja Teadusministeeriumi nõuandev kogu ning teised sidusrühmad täiskasvanuhariduse valdkonnas. Nõukogu liikmeteks on erinevate ministeeriumide, töötajate ja tööandja organisatsioonide, koolitajate ja teiste seotud organisatsioonide esindajad.

1. juulil 2015 jõustus uus täiskasvanuhariduse seadus, mis reguleerib täiskasvanuharidust. (<https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010>)

Täiskasvanuhariduse seadusega muudeti ka õppelaenu ja õppelaenu seadust, mis võimaldab ka osalise tööajaga kõrgharidustudengitel õppelaenu võtta. Ravikindlustuse seaduse muudatusega tagatakse ravikindlustus kõigile inimestele, kes on seotud põhi- või keskkooli õpetamisega kaugõppes olenemata nende vanusest.

FORMAALNE

Täiskasvanuharidust pakuvad täiskasvanute keskkoolid, kutsehariduskeskused, kutsekõrghariduse asutused, ülikoolid.

MITTEFORMAALNE

1. Täiendusõpet pakuvad formaalsed haridusasutused.
2. Kõik täiendusõpet pakuvad asutused: koolituskeskused, mitteformaalsed haridusasutused, folkhögskoolid ja füüsilisest isikust ettevõtjate koolituse pakkujad.

Täiskasvanute koolituste korral on akrediteeritud ka eelnev ja kogemuslik õppekogemus (VÕTA) ning see võib olla ühendavaks lülis formaalse, mitteformaalse ja informaalsete hariduse vahel.

Mitteformaalne haridus põhineb majandus - ja kommunikatsiooniministeeriumi, sotsiaalministeeriumi ning haridus - ja teadusministeeriumi vahelisel kokkuleppel vastata kolmele põhivajadusele kolme peamise sihtgrupi kaudu. Sotsiaalministeerium vastutab töötute hariduse eest, arvestades seega tööturu praegusi vajadusi ja inimese individuaalseid koolitusvajadusi; Majandus - ja Kommunikatsiooniministeerium toetab ettevõttesisest koolitust, mis on täpsemalt seotud ettevõtete vajadustega, ning Haridus - ja Teadusministeeriumi peamine sihtgrupp on töötavad täiskasvanud, kes saavad koolitust, peidates silmas ühiskonna üldisemaid vajadusi (sh põhipädevuste arendamist, üldist konkurentsivõimet, kutse - või kutsehariduse omandamist).

4. Kodanike ülemaailmne haridus

- peamised sidusrühmad ülemaailmses hariduses Eestis

Avalik sektor:

- ministeeriumid (Välisministeerium, Haridus - ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Kultuuriministeerium) ja nende valitsemisala asutused (näiteks Riiklik Eksami - ja Kvalifikatsioonikeskus, Eesti Noorsootöö Keskus, Kodakondsus - ja Migratsiooniamet, Illuka vastuvõtukeskus Asy otsijatele);
- Riigikogu (komisjonid, sõprusgruppid, toetusgruppid); -
- kohalikud omavalitsused ja asutused oma valitsemisalas (nt kultuuri -, haridus - ja noorsootöö institud);
- õpetajate kutseühingud (kodanikuharidus, ajalugu, geograafia, bioloogia, kunst jne); -
- riigiülikoolid; -
- koolid, õpilased/õpilased; -
- avalik-õiguslik ringhäälingumeedia; -
- välisriikide saatkonnad Eestis; -
- Euroopa Liidu institutsioonid (Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi esindused Eestis, - Eesti Euroopa Parlamendi liikmed jne);
- Euroopa Nõukogu; -
- Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni organisatsioonid (UNESCO, UNICEF, UNIFEM, UNICHR jt).

Kodanikuühiskond:

- mittetulundusühing ja sihtasutused, mis tegelevad või võiksid tegeleda aktiivselt globaalsete haridusteemadega (AKÜ, Avatud Eesti Fondi, AIESECI, Uue Maailma Seltsi, Kinobussi, Musta Ööde Filmifestiivali, Hea Deed Fondi, CSR foorumi, Eesti Külaliikumise Kodukant, Rotary ja Lions Clubide, jäätmekäitluse ja taaskasutamisega tegelevate organisatsioonide, kirikute ja usuorganisatsioonide jne);
- katusorganisatsioonid kui võimalikud info - ja kokkulepete vahendajad (AKÜ, Eesti Mittetulundusühingute Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Õpilasühenduste Föderatsioon, Eesti Naiste Assotsiatsioonide ümarlaud, Naistonaalsete Kultuuriühingute Liit, Vabatahtlike Tegevuskeskus jne);
- riigi asutatud mittetulundusühingud ja sihtasutused (Kodanikuühiskonna Rahvuslik Sihtasutus, Integratsioon - Sihtasutus, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Archimedes Sihtasutus, UNESCO Eesti Rahvuskomitee, UNICEF Eesti Rahvuskomitee, Andras Eesti Täiskasvanute Arendamise Assotsiatsioon jt).

Erasektor:

- kaubandusettevõtted (importijad, jaemüügiketid, mahepood);
- turismiorganisatsioonid;
- vastutustundlikud ettevõtjad (eraannetajate aktivistid, sotsiaalselt teadlikud ettevõtjad jne);
- kirjastajad (sh õpikute kirjastajad);
- eraülikoolid;
- eraomanduses olev meedia. (Maailmahariduse raport, 2009) [Global Education report]

Aruandes on märgitud diferent sektorisse kuuluvad peamised organisatsioonid. Organisatsioonide roll sõltub sidusrühmade tasandist ja rühmadest, kellele tegevus on suunatud.

Väljakutsed, millega Eesti globaalse hariduspoliitika ja tavade poolest silmitsi seisab, on väga sarnased teiste (Kesk - ja Ida) Euroopa riikidega. Selles riiklikus konsultatsiooniprotsessis on selge, et on mitu ühist nimetajat: vajadus selgitada, mõista ja tunda globaalse hariduse kontseptsiooni kuuluvust; koordineerimise ja dialoogi puudumine peamiste osalejate vahel; lahknevused ootuste ja rollide osas peamiste tegevuste vahel; piisavad õppematerjalid ja õpetajakoolitused; valitsusväliste organisatsioonide töö tunnustamine ja suutlikkus ning praeguse finantskriisi negatiivne mõju. (Maailmahariduse raport, 2009) [Global Education report]

• **Ülemaailmse hariduse edendamise koostöö**

NP poolt antud mitteametlike haridustegevuste ja nende huvirühmade näited on järgmised; teleriteemalised filmikuud (AKÜ/Mondo/Estonian Rahvusringhääling), fotonäitused (AKÜ), igaaastased erilehed (AKÜ) ning sotsiaalmeedia kampaaniad, nagu #hoolin (Tallinn Music Week/Mondo/Telia). (Globaalne Kodanikuharidus Euroopas: kui palju me hoolime?, 2018)

Eestis ei ole meil mingit konkreetset infrastruktuuri globaalse hariduse koordineerimiseks erinevatel tasanditel.

Koalitsioon kestliku arengu heaks koondab Eesti ettevõtteid, vabaühendusi ja riigiasutusi, kes tegutsevad maailma kestliku arengu eesmärkide raames ja/või nimel. Koalitsiooni eesmärgiks on saada koostöö- ja infoplatvormiks, mille raames saaks iga liige aidata kaasa kestlikuma maailma loomisele just talle sobival moel.

Koalitsiooni eesmärgid:

- tõsta avalikkuse teadlikkust maailma kestlikust arengust
- anda sisendit poliitikate kujundamisse
- panustada arenguseiresse
- tõhustada omavahelist koostööd

• **Näide headest tavadest koostöös/partnerluses peamiste sidusrühmade vahel**

Info edastamine

Kui küsitakse GCE andmise kohta 2011. –2017. aastal, viitab NP MoE-led kaasamisele õppekavasse asjaomastes õppeainetes ja valikprogrammides.

Lisaks viitab NP kahele algatusele, mille on välja töötanud MTÜ Mondo, juhtiv GE NGO Eestis; „teenu sesised õpetajakoolituse kursused” ja „Maailmakool,” õpetaja-õpilase veebiportaal. Seoses GCE edasiandmisega mitteformaalse hariduse kaudu samal perioodil viitab NP mitmetele programmidele ja erinevatele vastutavatele organisatsioonidele; noorte koolituskursustele (Archimedes Foundation), külastajate loengud koolides (AKÜ – Eesti NP), Roheliste Tea Evenings (Eesti Roheline Liikumine), Kliima „hommikusöögi seminarid” (Peipsi CTC) ning Maailmakooli filmiklubid (Mondo). (Globaalne Kodanikuharidus Euroopas: kui palju me hoolime?, 2018)

• Täiskasvanud ja globaalne haridus

2015. aastal viidi läbi uuring „Arengukoostöö avalik arvamus” eesmärgiga kaardistada Eesti elanike ja arvamusi teadlikkust ja hoiakuid seoses arengukoostöö ja humanitaarabiga. Osalejad olid Eesti elanikud vanuses 15-

74 ja arvamusi liidrid – parlamendi liikmed ja nõunikud, ministriumide kõrge ametnikud, erakondade juhatuse liikmed, ajakirjanikud ja kolmanda sektori esindajad.

Tulemused

- 74% elanikest ja 98% arvamusi liidritest leiavad, et Eesti peaks aitama vaesemaid ja vähem arenenu d riike.
- 65% elanikest ja 90% arvamusi liidritest võivad nimetada mõnda riiki või piirkonda, kus Eesti on teinud arengukoostööd või osutanud humanitaarabi.
- 88% elanikest ja 90% arvamusi liidritest peavad suuremal või vähemal määral kuulma sellest, et Eesti teeb arengukoostööd.
- 75% Eesti elanikest on huvitatud globaalsetest küsimustest ja globaalsest arengust.
- residendid usuvad, et arengukoostöös peaks Eesti eelkõige keskenduma tervishoiule ja haridusele, arvamusi liidrid rõhutavad valdavalt haridust.

Kui 2005. aastal läbi viidud analoogse uuringu tulemuste kohaselt oli ülemaailmsest arengust huvitatud 63% Eesti elanikest, siis 2015. aastal oli see osakaal 75%, seega on inimeste avaraness viimase 10 aasta jooksul märgatavalt suurenenud. (Avalik arvamus arengukoostööst, TNS EMOR, 2015) [uuring „Arengukoostöö avalik arvamus”]

2018. a. EUROSTATI aruanne „Mida teavad täiskasvanud globaalsetest küsimustest? Millised on peamised allikad/kanalid, kust täiskasvanud saavad teavet või õpivad globaalseid probleeme?” tulemused:

Eesti vastajad on arenguabi suhtes kõige vähem positiivsed ja on üldiselt alates 2016. aastast muutunud vähem positiivseks. Rohkem kui kaks kolmandikku (68%) ütlevad, et arengumaade inimeste aitamise on oluline - madalaim osakaal ELis (ELi keskmine: 89%) ja suurim langus alates 2016. aastast (-10 protsendipunkti).

Kolmandik (33%) vastajatest Eestis arvab, et vaesuse vastu võitlemine arengumaades peaks olema üks ELi peamisi prioriteete. See on madalaim osakaal ELis ning suurim langus registreeritud (-5 pp, võrdne Soomega). Vaid 12% vastajatest Eestis arvab, et vaesuse vastu võitlemine arengumaades peaks olema üks nende riikliku valitsuse peamisi prioriteete - samuti iga liikmesriigi madalaim osakaal.

Eesti vastajad on ka kõige vähem tõenäolised, et arengumaade inimeste aitamine avaldab positiivset mõju ELi kodanikele (54%, - 7 pp) ning üks kõige vähem tõenäolisemaid arvab, et see on ELi enda huvides (66%, - 5 pp). Eestis on kõige vähem tõenäoline, et eraettevõtetel peaks olema oluline roll arengumaade jätkusuutlikus arengus (52%).

Peaaegu neli kümnest (39%) vastajast arvab, et finantsabi andmine arengumaadele on tõhus viis vaesuse vastu võitlemiseks – madalaim osakaal ELis ja teine suurim langus alates 2016. aastast (- 9 lk). Veidi rohkem (43%) arvab, et kulutused finantsabile peaksid jääma praegusele tasemele. Vaid üle ühe kümnest (11%) kulutusest tuleks suurendada, samas kui 27% arvab, et seda tuleks vähendada. Eesti on ainus riik, kus vähem kui pooled (37%) nõustuvad andma finantsabi arengumaadele, on tõhus viis ebaseadusliku rände lahendamiseks – alates 2016. aastast kümne punkti vähenemine.

Vaid üle kahe kolmandiku (67%) vastajatest Eestis arvab, et ELi arengupoliitika peaks keskenduma ka naiste ja meeste võrdõiguslikkusele ning need vastajad arvavad, et prioriteetsed valdkonnad peaksid olema naistevastase vägivalda (72%) vastu võitlemine, naiste ja tüdrukute hariduse kättesaadavuse tõstmine (62%) ning naiste suhtes diskrimineerivate hoiakute käsitlemine (58%).

Vähem kui üks viiest vastajast Eestis (16%) on nõus, et üksikisikuna võivad nad mängida rolli vaesuse vastu võitlemisel arengumaades, võrreldes ELi keskmisega 53%. Tegelikult 47% täiesti ei nõustu selle ideega. Peale selle, üle ühe viiest (21%) ütleb, et nad on isiklikult kaasatud arengumaade abistamisse - ELi keskmine on 42%.

Eestis vastajad saavad arenguabi kohta kõige tõenäolisemalt infot telekast (68%), interneti sotsiaalvõrgustikest (43%) ning riiklikest ajalehtedest ja raadiost (mõlemad 26%). Nende seas on kõige vähem tõenäoline, et nad mainivad infoallikana sugulasi, kolleege või sõpru (14%). (Eurostati aruanne: ELi kodanike seisukohad, koostöö ja abi, 2018)

Peamised allikad/kanalid, kust täiskasvanud saavad teavet või õpivad globaalseid küsimusi, on peamiselt MTÜ-de veebilehed. Läbi erinevate kampaaniate ja meediakanalite.

- **Õppimisvõimalused**

Eesti Arengukoostöö

Ümarlaud (akronüüm: AKÜ) viimane kampaania tegevuste kohta säästva arengu eesmärkide saavutamiseks siin: <http://www.terveilm.ee/leht/blogi/tag/balticsdgs>

Eesti Arengukoostöö ümarlaud algatas säästva arengu koalitsiooni, mis keskendub peamiselt täiskasvanud elanikkonna teadlikkuse suurendamisele. (<http://www.terveilm.ee/leht/kestliku-arengu-koalitsioon/>)

FORMAALNE HARIDUS

Formaalset haridust juhib riiklik õppekava, mis kirjeldab põhiväärtusi ja pädevusi. Kõiki ülemaailmseid haridusalaseid teemasid kirjeldatakse kui valdkondadevahelisi teemasid.

Üldpädevused on teemavaldkond ja teemakohased pädevused, mis on väga olulised inimese arengus inimeseks ja kodanikuks. Üldpädevused kujunevad nii kõikide teemade kaudu kui ka ekstrakurrikulaarses ja koolivälises tegevuses ning nende arengut jälgivad ja suunavad nii õpetajad kui ka kooli ja kooli koostöös.

Üldpädevused on järgmised:

- 1) väärtuskompetents
- 2) sotsiaalne pädevus
- 3) enesekorralduspädevus
- 4) õppida kompetentsi
- 5) kommunikatsioonipädevus
- 6) matemaatika pädevus
- 7) ettevõtlusalane pädevus

Valdkondadevahelised teemad on üld - ja teemavaldkonna pädevuste, teemade ja teemavaldkondade integreerimise vahend ning neid võetakse arvesse koolikeskkonna arendamisel.

Õppetöös ja haridustegevuses käsitletavat valdkondadevahelised teemad on järgmised:

- 1) elukestev õpe ja karjääriplaneerimine
 - 2) keskkond ja säästev areng
 - 3) kodanikualgatus ja ettevõtlus
 - 4) kultuuriline identiteet
 - 5) infokeskkond
 - 6) tehnoloogia ja innovatsioon
 - 7) tervishoid ja ohutus
 - 8) väärtused ja moraalsed
- (Põhikoolide riiklik õppekava, 2011)

FORMAALNE HARIDUS

Formaalset haridust juhivad riiklik õppekava, mis kirjeldab põhiväärtusi ja pädevusi. Kõiki ülemaailmseid haridusalaseid teemasid kirjeldatakse kui valdkondadevahelisi teemasid.

Üldpädevused on teemavaldkond ja teemakohased pädevused, mis on väga olulised inimese arengus inimeseks ja kodanikuks. Üldpädevused kujunevad nii kõikide teemade kaudu kui ka ekstrakurrikulaarses ja koolivälises tegevuses ning nende arengut jälgivad ja suunavad nii õpetajad kui ka kooli ja kooli koostöös.

Üldpädevused on järgmised:

- 1) väärtuskompetents
- 2) sotsiaalne pädevus
- 3) enesekorralduspädevus
- 4) õppida kompetentsi
- 5) kommunikatsioonipädevus
- 6) matemaatika pädevus
- 7) ettevõtlusalane pädevus

Valdkondadevahelised teemad on üld - ja teemavaldkonna pädevuste, teemade ja teemavaldkondade integreerimise vahend ning neid võetakse arvesse koolikeskkonna arendamisel.

Õppetöös ja haridustegevuses käsitletavat valdkondadevahelised teemad on järgmised:

- 1) elukestev õpe ja karjääriplaneerimine
- 2) keskkond ja säästev areng
- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlus
- 4) kultuuriline identiteet
- 5) infokeskkond
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon

7) tervishoid ja ohutus

8) väärtused ja moraalid

(Põhikoolide riiklik õppekava, 2011)

Jälgitakse õppekava erinevate teemade rakendamist üldhariduses ning on läbi viidud erinevaid uurin
guid üldhariduse teemade rakendamise kohta.

Inimõigused ja inimõiguste väärtused Eesti koolis ja hariduspoliitikas

Tulemused näitavad, kuidas mõistetakse ja puutuvad kokku inimõigused ja selle algväärtused (nt võr
dõiguslikkus, inimväärikus, kaasatus, mittediskrimineerimine jne) koolikontekstis, koolikultuuris ja Ee
sti haridusdokumentides.

Uurimistulemused näitavad, et inimõigusi ei rakendata õpetamisele süstemaatiliselt eraldi teema või
kontseptsioonina ja sagedamini kui mitte õpetajatel puudub arusaam sellest, kuidas kasutada inimõ
gusi õppeprotsessis klassiruumis või kuidas lahendada või lahendada õpilaste seas tõstatatud inimõig
ustega seotud küsimusi.

Üks põhiküsimusi on see, kuidas õpetada ja rakendada inimõigusi nendel juhtudel, kui see ei ole otse
selt kaasatud ja kaasatud silpi või õpetuse sisusse.

Uurimistulemused näitavad ka seda, et kooliadministratsiooni, õpetajate ja õpilaste seas on üldine ar
usaam inimõigustest.

Uurimistöös keskenduti ka inimõiguste õpetamise materjalide kvaliteedile ja kättesaadavusele koolid
es, samuti kaardistati koolide osalemist erinevates inimõigustega seotud programmides või võrgustik
es.

Inimõiguste põhiväärtused – võrdne kohtlemine, võrdsed võimalused kaasatuse ja osalemise kaudu,
diskrimineerimise ennetamine, kiusamise vastane võitlus jne – on valdkonnad, mida tuleb riiklikul tas
andil süstemaatiliselt ja pikaajaliselt teadvustada ja käsitleda. Selle kooskõlastamiseks tuleb määrata
koordineeriv asutus. Lisaks peab koostöö koolide, kolmanda sektori organisatsioonide ja (õpetaja) m
koolitust pakkuvate osalejate vahel olema jätkusuutlikum ja aktiivsem. (Inimõigused ja inimõiguste p
õhiväärtused Eesti koolides ja hariduspoliitikas, 2017)

Noorte kodanikukultuur muutub ühiskonnas

Rahvusvahelise kodanikukultuuri uurimiskomisjoni eesmärk oli ICC2016, kuidas ja mil määral on noor
ed valmis osalema kodanikukultuuris ning millist rolli mängivad õpetajad ja kool. Lühidalt öeldes on t
egemist noorte kodanikukultuuri uurimisega, kus arutatakse kõiki kodanikukultuuri peamisi kompon
ente – teadmisi, väärtusi, hoiakuid ja käitumismustreid.

Eesti või vene õppekeelega õpilaste hoiakud õppekeelena (14 aastat) on erinevates valdkondades sa
rnased (kodanikurollide alavääristamine, suhtumine immigrantide õigustesse) ja ka mõnes valdkonn
as erinevad (suhtumine religiooni, Euroopasse kuulumise tunne, rahvusvähemuste õiguste mõistmin
e).

Väljakutsed hõlmavad vene keelt kõnelevate õpilaste tagasihoidlikku toetust soolise võrdõiguslikkus
e ja ebakindluse eest rahvusvähemuste suhtes demokraatliku ühiskonna kontekstis.

Noorte osalemine vabatahtlikus tegevuses ja kodanikuühiskonnas on stagneerunud, mis võib viidata
sellele, et osalemine projektipõhistel hangetel ja keskendumine avalike teenuste osutamisele jätab v
alitsusvälistele organisatsioonidele vähe aega ja võimalust noorsootöök.

Märgatavaid edusamme on tehtud põhikooli õpilaste kodanikupädevuse arendamisel. See näitab, et
riiklikus õppekavas võetud lähenemine, sealhulgas kodanikupädevuse arendamine üldpädevusena ri

klikus õppekavas oli õige otsus. Õpilaste suurepärased teadmised sotsiaalsetest küsimustest aastal 8 ehk enne sotsiaalõpingute kursusele astumist põhikooli kolmandal tasandil on positiivsed. (Noorte K odanikukultuur muutub maailmas, 2017) [Noorte kodanikukultuur muutub ühiskonnas]

Valdkonnaülese teema „Keskkond ja säästev areng” (edaspidi KK ja JA) rakendamine üldharidusastustes

Eesti oli üks esimesi riike maailmas, et kaasata jätkusuutlikku arengut riiklikesse õppekavadesse kui läbilõike teemasse (Eesti Vabariigi valitsus, 2002). Eesti üldharidusastutustes reguleerib säästva arengu teemavaldkonda Põhikoolide ja Ülem-

keskkoolide seadus (PGS) ning riiklik õppekava (RÕK). Üldhariduse üheks põhiväärtuseks on PGS (§ 3, lõige 3), mis sätestab õpilase võime aidata kaasa Eesti ühiskonna jätkusuutlikule arengule seoses kultuuri, majanduse ja ökoloogiaga. Ülemise keskkooli (PGS § 5, 1. jagu) eesmärgiks on aidata õpilasel saada kodanikuks, kes vastutab ühiskonna ja looduskeskkonna jätkusuutlikkuse eest.

Keskkond ja säästev areng hõlmavad nii füüsilist keskkonda kui ka säästva arengu kontekstis kontseptualiseeritud sotsiaalset mõõdet. Analüüsist selgus, et KK ja JA teemade arutamisel keskenduvad õpetajad peamiselt füüsilisele keskkonnale ning vähem sotsiaalsetele ja vaimsetele aspektidele. Enamik õpetajaid selgitas seda kergesti kättesaadavate ja levitatavate õppematerjalide puudumisega. Koolitustel pakutavaid materjale kasutavad õpetajad aktiivselt, puuduvad aga materjalid, mis oleksid piisavalt universaalsed ja kohandatavad õpetajatele, kes pole koolitustel osalenud.

Soovitus Haridus- ja Teadusministeeriumile: korraldada, korraldada ja läbi viia aastakoolituse säästva arengu kohta kõigile õpetajatele ja pea-õpetajatele, keskkonnajuhtimise alaseid koolitusi pea-õpetajatele ning ka ühiseid koolitusi kooliõpetajatele ja haridustöötajatele õpetuseesmärkide seadmise ja rakendamise kohta keskkonnahariduskeskustes. (Koolidevaheline teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng üldharidusastutustes, 2017)

Kõrgharidus

Kõrghariduses ei ole erilist eripära, välja arvatud juhul, kui see põhineb teemavaldkonnal. nt Tallinna Ülikoolis on õppeala Loodusteadused ja Jätkuvõime koos ökosüsteemide integreeritud uuringutega ning ühiskonna tegevuspõhimõtetega nende vastastikuste ühendustega globaalsel, ühiskondlikul ja isiklikul tasandil. Eriala sertifitseerib Gaia Hariduse Sihtasutus, seega saavad kõik loodusteaduste ja jätkusuutlikkuse eriala lõpetajad Gaia Hariduse tunnistuse. Viimast on UNESCO tunnistanud ainsaks säästva arengu ülemaailmseks programmiks.

Õpetajakoolituse õppekavades sellist teemat ei ole, küll aga on olemas temaatilised valikained või jätukoolitused.

Ülikoolid osalevad erinevates ülemaailmse hariduse küsimustega tegelevates projektides, nt rahvusvaheline projekt „RSP: Rounder Sense of Purpose” säästva arengu edendamiseks viidi 2018. aastal Tallinna Ülikoolis lõpule eesmärgiga toetada õpetajakoolituse õppekavade arendamist, arendades tulevast õpetajate pädevusi, sealhulgas säästva arengu kompetentsi. Projekti käigus loodi säästva arengu põhimõtete alusel hindamismudel ja suunised vastavate põhimõtete rakendamiseks ja toetamiseks õpetajakoolituses.

TLÜ projekt ELU (LIFE) kui õppimine interdistsiplinaarses fookuskeskkonnas on õppekursus, mis keskendub projekti- ja probleemipõhisele õppele, kus erinevate õppevaldkondade üliõpilased teevad koostööd akadeemikute ja partneritega väljastpoolt ülikooli, et viia läbi interdistsiplinaarsete probleemidega projekte. (<https://elu.tlu.ee/>)

MITTEFORMAALNE HARIDUS

• MTÜ Mondo

MTÜ Mondo Maailmahariduskeskus pakub koolidele ja noortekeskustele erinevatel teemadel õpikodasid, õppematerjale, filme, näitusi ja külalisesinejaid. Need materjalid on huvitav ja interaktiivne viis, kuidas meelitada lapsi ja teismelisi kriitiliselt mõtlema globaalsetele asjadele.

Keskus harib õpetajaid, noorsootöötajaid ning teismelisi ning toetab UNESCO assotsieerunud koolide Eesti tööd.

Globaalses hariduskeskuses toimub regulaarselt kaks erinevat ürituste kogumit: „Mondo kutsub üle”, kus räägime oma kogemustest arengukoostöö ja humanitaarabi valdkonnas ning „Mondo akadeemia”, kus räägime globaalsetest asjadest ja arutame jätkusuutlikku arengut.

Ülemaailmse hariduskeskuse pakutavad materjalid, kursused ja teenused on kättesaadavad Maailma kooli kodulehel ja Facebookis. (<https://www.mondo.org.ee/en/activities/mondo/ülemaailmne-haridus/>)

• UNESCO ühinenud koolid

1953. aastal asutatud ASPnet on 180 riigis ligikaudu 9700 haridusasutuse ülemaailmne võrgustik. Liikmesasutused – alates eelkoolidest, alg-, kesk- ja kutsekoolidest kuni õpetajakoolitusasutusteni – töötavad rahvusvahelise mõistmise, rahu, kultuuridevahelise dialoogi, säästva arengu ja kvaliteedihariduse toetamiseks praktikas. ASPNET võlgneb oma edu pühendunud õpetajatele, kes teevad lisapingutusi oma õpilaste harimiseks, rikastavad oma ja õpilase vaadet maailmale ning on tolerantsemad.

ASPneti eesmärgiks Eestis on pakkuda õpilastele võimalusi rahu, sallivuse, jätkusuutliku arengu ning demokraatia suurendamiseks Eestis ja kogu maailmas. Võrgustikus osalevate koolide tegevusulatus ei ole rangelt piiratud. Koolid viivad läbi erinevaid projekte, mida kasutatakse uuenduslike meetodite ja lähenemisviiside tutvustamiseks hariduses, teadlikkuse tõstmiseks SDGde osas ning ESD ja GCED rakendamiseks. Võrgustikus osalevad koolid saavad vahetada kogemusi ASPneti koolidega teistest riikidest ning osaleda videokonverentsidel ja rahvusvahelistel üritustel (<https://www.mondo.org.ee/en/activities/mondo-in-estonia/>)

• Eesti Arengukoostöö Ümarlaud (akronüüm: AKÜ)

- on sõltumatu mittetulunduslik valitsusväliste organisatsioonide koalitsioon, mis töötab arengukoostöö valdkonnas või on väljendanud huvi selle teema vastu. AKÜ peaesmärk on töötada jätkusuutliku tuleviku nimel, loe AKÜ põhitegevustest allpool!

AKÜ liikmed võivad olla Eesti mittetulundusühingud ja sihtasutused, kes tegutsevad säästva arengu valdkonnas. Kõrgeim otsustusorgan on Assmebly. AKÜ on ka nõukogu, kes vastutab strateegilise planeerimise ja otsustamise eest igapäevastes küsimustes, mida ei saa üldkogule tuua. AKÜ seaduslik esindaja on juhatus, kes vastutab ka organisatsiooni töötajate juhtimise eest. Põhimääruse kiidab üldkogus heaks 14. mail 2009 Tallinnas. Meie majandusaasta kestab 1. jaanuarist 31. detsembrini.

Meie põhitegevused Eestis annavad ülemaailmset haridust, edendades vastutustundlikku tarbimist, kampaaniat ja propageerimistööd, mis puudutavad arengu- ja humanitaarküsimusi.

Seminaride ja loengute pidamisega pakume nii õpetajatele kui õpilastele tasuta haridust meie planeeti puudutavate küsimuste kohta. Me teeme avalikult kampaaniat vastutustundliku kulurismi eest ning teeme koostööd ka ettevõtete ja jaemüügisektoriga, et parandada tarneahela läbipaistvust. Samuti

levitame olulist teavet arengu kohta valitsusametnikele ja teistele valdkonnas töötavatele organisatsioonidele. (<http://www.terveilm.ee/leht/teabekeskuse-teemad/kestliku-arengu-eesmargid/>)

• Eesti Vabaühenduste Liit (EVL)

EVL on propageeriv organisatsioon, mis keskendub jätkusuutlikule kodanikuruumile ja lisaks sellele ka eskendume ka suutlikkuse suurendamisele ja kodanikuteadlikkusele.

Asutatud 1991. aastal Eesti Fondi Keskusena, avasime oma liikmelisuse ühendustele 1994. aastal ja oleme sellest ajast alates muutnud end pelgalt teenusepakkujast üheks Eesti suurimaks kodanikualgat usorganisatsiooniks.

EVL on liikmesorganisatsioon, mis on loodud Eesti avaliku hüve mittetulundusühingute ühishuvi rakedamiseks ja kaitseks. EVL praegu (jaanuar 2016) ühendab Eestis 107 aktiivset ja operatiivset avaliku hüve mittetulundusühingut kõigist valdkondadest, nii ühendustest kui sihtasutustest. Samal ajal hõlmab meie teabevõrk ligikaudu 4000 organisatsiooni.

EVL missioon on anda hääli ja propageerida Eesti avaliku hüve organisatsioonide nimel ning selle töö on pühendatud kodanikuaktiivsuse ja kodanikuühiskonna arendamisele ja edendamisele Eestis.

EVL eesmärkideks on edendada arengutrende ja pakkuda tugiteenuseid Eesti mittetulundusühingutele, suurendada avalikkuse teadlikkust, propageerida oma liikmete ja teiste avalike hüvede valitsusväliste organisatsioonide huve ning parandada töösuhteid avaliku ja äri sektoriga. Seetõttu rakendame meetmeid mittetulundussektori kui terviku rolli ja identiteedi tugevdamiseks.

EVL on peamine teabepakkuja Eesti mittetulundusühingutele, avaldades iganädalase elektroonilise infolehe, kvartalse MTÜ ajakirja, elektroonilised infolehed inglise ja vene keeles iga kahe kuu järel, käsiraamatud ja infolehed. (<https://heakodanik.ee/en/mission-eesmargid-saavutused/>)

Eesti Inimõiguste Instituut (EII) on esimene ja vanim iseseisev organisatsioon Eestis, mis on süstemaatiliselt tegelenud inimõiguste kaitsega. Instituut loodi inimõiguste päeval, 10. detsembril 1992. Instituudi algataja ja esimene patroon oli president Lennart Meri. Praegu on meil 40 liiget ja juhatus, mis suunab igapäevatööd.

Inimõiguste instituudi eesmärgiks on koguda, süstematiseerida, analüüsida ja edendada teavet inimõiguste kohta, suurendada avalikkuse teadlikkust valdkonnast ning teha ettepanekuid, kuidas paremini kaitsta inimõigusi Eestis ja mujal maailmas. Selle saavutamiseks teeb instituut koostööd valitsusväliste organisatsioonide, ülikoolide ja valitsusasutustega ning korraldab koolituskursusi ja konverentse, avaldab artikleid ja aruandeid ning osaleb rahvusvahelistes võrgustikes.

Meie töö võib jagada neljaks põhivaldkonnaks: haridus, teadusuuringud, rahvusvaheline koostöö ja inimõigustega seotud üritused. Eespool nimetatud valdkondades viib instituut läbi inimõigustega seotud uuringuid, viib ellu rahvusvahelisi ja haridusprojekte ning teeb koostööd mitmete riigisiseste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Inimõiguste Instituudi haridusfookuse põhieesmärgiks on inimõiguste hariduse edendamine Eestis, tehes koostööd koolide, valitsusväliste organisatsioonide, noortekeskustega jne ning pakkudes koolitusi ja korraldades konverentse, mis on suunatud erinevatele huvirühmadele inimõigustealases hariduses. Meil on Eesti koolides ja raamatukogudes kaks rändnäitust: „Inimõigused Nõukogude okupatsioonialajal“ ja Anne Franki Majaga koostöö tulemus Anne Franki elust. Veel üks rändega seotud näitus on veel tulemas.

Me rakendame mõistet „inimõigusi austavad koolid“ üle Eesti. Samuti koostame ja tõlgime asjakohasid trükiseid inimõiguste alase hariduse kohta, nagu Euroopa Nõukogu inimõiguste COMPASS-

Manual noorte inimestega, ning arendasime välja oma õpiku õpetajate jaoks, mida kasutada klassides, et õpetada inimõigusi („Inimese Õigus”). Teeme koostööd Euroopa Wergelandi Keskuse, Euroopa Nõukogu ja haridusministeeriumidega Eestist, Lätist ja Leedust igaaastaste Balti suveakadeemiade rotatsiooni teel, mille eesmärgiks on luua kohalikud partnerlused inimõiguste edendamiseks ja koolide demokraatlikuks valitsemiseks. (<https://www.humanrightsestonia.ee/en/education/>), <https://www.humanrightsestonia.ee/en/resources/>

• UNESCO

Haridus moodustab suurima osa UNESCO tegevusest. UNESCO pakub ülemaailmset ja piirkondlikku juhtpositsiooni hariduses, tugevdab haridussüsteeme kogu maailmas ning reageerib kaasaegsetele ülemaailmsetele väljakutsetele. UNESCO ülesandeks on juhtida ülemaailmset hariduse 2030. aasta tegevuskava. Lisateavet haridusprogrammi kohta leiab siit. Eestis keskendutakse peamiselt järgmistele UNESCO haridusvaldkondadele ja -programmidele:

- SDG 4 ja siht 4,7;

- Jätkusuutliku arengu haridus, ülemaailmne kodanikuharidus ja inimõiguste haridus;

- noorte mõjuvõimu suurendamine;

- UNESCO assotsieerunud schools ja Läänemere projekt.

„Kümme aastat haridust säästva arengu nimel Eestis” ülevaade ÜRO säästva arengu arengukava (2005–2014) raames Eestis rakendatud algatustest ja programmidest. (<https://unesco.ee/test/>)

• Eesti Naiste Uuringute ja Ressursside Keskus (ENUT)

- on rohujuure, mittetulunduslik, valitsusväline organisatsioon eesmärgiga edendada soolist võrdõigustlikkust kõigis eluvaldkondades.

ENUT:

– tegutseb naiste ja soolise võrdõigustlikkuse teemalise erialase raamatukoguna;

– kogub ja levitab teavet sooliste küsimuste kohta;

– tõstab soolist teadlikkust seminaride, konverentside ja trükiste kaudu ning edendab, koordineerib ja algatab tegevusi soolise võrdõigustlikkuse edendamiseks;

– teeb koostööd sarnaste eesmärkidega organisations Eestis ja väljaspool seda.

Projektid ja teadusvaldkonnad: töö ja perekonna lepitamine; kodanikuühiskond ja demokraatia; Sooline eelarvestamine; Sooline palgasumma; Sugu ja haridus; Sugu ja sport; Naised ettevõtluses; Inimkaubandus ja prostitutsioon; Sooline ja jätkusuutlik areng; Arengukoostöö (<https://www.enut.ee/>)

• **Eesti Roheline Liikumine.** Eesti Roheline Liikumine on keskkonnakaitsele mittetulunduslik organisatsioon, mille eesmärgiks on parandada keskkonnaseisundit Eestis ning juhtida meie ühiskonda jätkusuutlikule, rohelinele mõtlemisele. (<http://www.roheline.ee>)

• **Rahvusvaheline Maja Tartus** (<https://internationalhouse.ee>)

• **Feministeerium** (<https://www.feministeerium.ee>)

• **Youth For Understanding** (<https://www.yfu.org/>)

• **SA Archimedes** (<https://noored.ee/solidaarsuskorpus/organisatsioonide/>)

KESTLIKU ARENGU (KEA) TEGEVUSTES OSALEVAD ERINEVAD SIDUSRÜHMAD

RIIKLIKU reformiprogrammi seisukohast on peamised üksused, kes osalevad KEA tarnimises ja toetamises valitsuses, MFA ning haridus - ja teadusministeerium, keda kirjeldatakse kui kõrgetasemelist mõju, mis on tingitud nende ressurssidest poliitika kontrolli, teadmiste, rahastamise (ainult MFA) ja juurdepääsu kohta koolidele (ainult MoES). Archimedes Foundationi tajutakse keskpärase mõjutusena, millel on juurdepääs rahastamisele, noorteühendusele ja rahvusvahelistele võrgustikele. Rahvusvaheliste organisatsioonide puhul viitab NP UNESCOle kui kõrgetasemelisele mõjule, millel on olulised vahendid poliitika, ARI, eriteadmiste ning juurdepääsu kohta riiklikele ja rahvusvahelistele võrgustikele. **VALITSUSVÄLISE** organisatsiooni sektoris loetleb MTÜ Mondo ühe kõige olulisema sidusrühmana, millel on kõrgetasemeline mõju, mis tuleneb juurdepääsust riiklikele ja rahvusvahelistele võrkudele, arenenud süsteemist ja teadmistest ning „suhtekorraldusvõimest”. Samuti kirjeldatakse Eesti pagulaste nõukogu, millel on kõrgetasemeline mõju, koos ressurssidega teadmistes ning riiklikes ja rahvusvahelistes võrgustikes. Samasugustele ressurssidele öeldakse, et need on kättesaadavad järgmistelt organisatsioonidelt, millel on madal mõju; Eesti Inimõiguste Keskus, ERL, Peipsi CTC, Eesti Inimesed Inimesed, Humana Eesti ja eetilised lingid. AKÜ kui rahvuslikule platvormile, millel on võimalus pääseda ligi riiklikele ja rahvusvahelistele võrkudele, on tajutatav ka kesktaseme efekt, nagu ka Eesti Inimõiguste Instituut poliitika osas. Tallini ja Tartu ülikoolid on NP poolt loetud vastavalt kõrge ja keskmise taseme mõjutajatena, algharidus - ja teadusasutuste valdkonnas ning neid kirjeldatakse järgmiselt: mõjutades KEA toimetamist õpetajakoolituse ja mõjutavate väärtuste kaudu. Mainitakse ka Tallini Tehnikaülikooli madalatasemelist mõju oma KEA-integrated õppekava tõttu. Eesti Rahvusvahelise ühiskonna keskkastme teavituskanalit meedia sees, arvestades „sõnade ja piltide jõudu”. (Globaalne Kodanikuharidus Euroopas: kui palju me hoolime?, 2018)

Arengukoostöö ümarlaud osaleb partnerina projektis Bridge 47 – ülemaailmse kodakondsuse loomine, mida rakendab 15 Euroopa ja ülemaailmset valitsusvälist organisatsiooni. Projekti eesmärk on mobiliseerida ülemaailmne kodanikuühiskond ning aidata kaasa õigluse kaitsmisele ja vaesuse vähendamisele ülemaailmse (kodanikualase) hariduse abil. AKU keskendub oma töös kommunikatsioonile ja partnersuhete loomisele ning ka kohalike või Eesti valitsusväliste organisatsioonide tugevdamisele, kasutades selleks uuenduslikke ülemaailmseid haridusmeetodeid ja -vorminguid, mis on välja töötatud Bridge 47 poolt. (<http://www.terveilm.ee/leht/bridge47/>)

Eesti kodanikud ja territoorium on otseselt seotud globaalse digitaalse reaalsusega ning vastavaid eeliseid saaks kiiresti rakendada toimivas ja kättesaadavas võrgus, mis integreerib uut andmetöötlust, energiat ja tootmist.

Oleks otstarbekas luua õpikeskkond, mis põhineks digitaalvõrgul (eõpikeskkonnad, MOOCid jne) ja integreeritaks füüsilisse haridusalasesse infrastruktuuri/asutustesse.

Arvestades globaliseerumise aspekte ja eestlaste rännet, oleks oluline luua eõppekeskus, kus inimesed saaks omandada eesti keeles sertifitseeritud põhi-, kutse-, kesk- või kõrghariduse ükskõik millises maailmas osas.

Koolid, raamatukogud, eõppekeskused/-punktid, aga ka muuseumid jne on sageli integreeritud, kogukonnapõhised (eriti väljaspool linnu), mis nõuaksid kompleksse õppe-, loome-, arendus- ja sotsiaalkeskonna kujundamist reaalsel ajalise õpikeskkonna aspekti täiendava lisamisega (kaasaegse välisõppe jätkuna).

Eesti puhul on oluline arvestada ka digiühiskonna jätkuvat arengut, soovitavalt ka jätkusuutlikku keskonna - ja inimkeskkonda. (Grauberg, 2018)

5. Globaalsete haridustöötajate ettevalmistamine ja koolitamine

- Koolituse võimalused on olemas neile, kes edendavad/pakuvad ülemaailmselt haridust

MTÜ Mondo

Maailmahariduse süvaõppekursus õpetajatele (**60h**) tutvustab süvitsi maailmaharidust ja meetodeid. Kursusel analüüsitakse ja uuritakse tähtsamaid teemasid (areng, inimõigused, säästlik areng, kestliku arengu eesmärgid jt) ning parimaid praktikaid nende õpetamisel.

Globaliseeruv maailm“ gümnaasiumi valikkursuse õppematerjal. Gümnaasiumi valikkursusele loodud õppematerjal „Globaliseeruv maailm“ kätkeb üleilmastumise mitut tahku ning toetab õpetajat õpitegevuse planeerimisel ja õpetamisel. Selle teemad on seotud geograafia ja teiste sotsiaalainete valdkonnaga. Raamatuga on kaasas mälupulk ülesannete ning töölehtedega.

- 2015. aastal kaasas Mondo oma maailmaharidustegevustesse mitmeid uusi koole. Koolidele suunatud konkurssidel (essee-, kliima, Maailmapäevad) osales keskmiselt 20 kooli ja umbes sama palju koole korraldas HeaTeoTööpäeva, mis pakub koolidele ja õpilastele uuendusliku võimaluse panustada arengukoostöösse.
 - Mondo viis läbi rohkem kui 140 akadeemilist tundi külalisloenguid koolides üle Eesti.
 - Mondo õpetajate täiendkoolitustel osales 143 õpetajat. Sügisel alustasid lisaks 22 õpetajat uut e-õppekursust kestlike arengueesmärkide teemal, mis lõppes 2016. aasta alguses.
 - Mondo koolitas välja 20 noorsootöötajat ja koolitajat, kes omakorda viisid läbi ligi 30 töötuba noortekeskustes ja koolides. Kokku osales töötubades ligi 250 noort. Noored viisid omakorda läbi 15 sotsiaalkampaaniat
 - 2015/2016.a. Mondo poolt pakutud külalislektorid edendasid Eesti koolides maailmaharidust Süüria, islami ja keskkonna teemadel. Nad viisid aasta jooksul läbi 246 akadeemilist tundi
 - Kestliku arengu päevadest kevadel võttis osa 12 kooli ja üle 1000 õpilase, kes osalesid erinevates töötubades ja vaatasid keskkonna teemalisi filme. 2015/2016 õppeaastal korraldati 20 Eesti koolis Maailmapäevi ja -nädalaid, milles osales 3000 õpilast.
 - 2017.a. viidi koolides läbi 144 töötuba maailmahariduse teemadel
 - 25 õpetajat 60 tunnise süvaõppekursusel

Eesti Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ)

- AKÜ on spetsialiseerunud kestliku arengu teemadele – mis on kestliku arengu eesmärgid, miks nad loodi ja kuidas nad saavad iga organisatsiooni nende töös aidata? Koolituste sihtgrupp on ettevõtted, vabaiühendused, riigiasutused või kohalikud omavalitsused, ka õpetajad.
- Kestliku arengu koolituste maht on minimaalselt 3h, maksimaalselt päev. 2019.aastal plaanitakse töötada välja ka 2-päevane koolitus.
- 2018. aasta alguses viidi läbi kohalikes kogukondades 12 ühepäevast kestliku arengu koolitust, aasta lõpus on lisandus ka ettevõtteid ja kohalikke omavalitsusi (kokku ca 15).
- Viimase paari aasta jooksul on koolitatud kokku ca 700-800 inimest.

Eesti Vabaharidusliit (EVL)

Valitsusväliste organisatsioonide ja avaliku sektori esindajate koolitusprogrammid erinevatel kodanik ühiskonnaga seotud teemadel ning valitsusväliste organisatsioonide ja avaliku sektori koostöö

- 282 akadeemilist tundi 2017. aastal, 734 osalejat
- 48 akadeemilist tundi 2018. aastal, 241 osalejat

Koolituste sihtgruppi kuuluvad ettevõtted, valitsusvälised organisatsioonid, riigiasutused või kohalikud omavalitsused.

Eestis ei ole selle teema kohta eraldi mingit konkreetset kvalifikatsiooni, kõik need on kaasatud formaalse hariduse ja õpetajakoolituse õppekavades.

Õpetajakoolituse õppekavades ülikoolide juures erilist teemat ei ole, antud teema võib olla kaetud kas valikainete või jätkukoolitusega.

Globaalse hariduse koolitajad on antud valdkonnas üldiselt hästi varustatud või head praktikud, kes oma teadmisi koolituste jätkudes edasi annavad. Vastavat ettevalmistust ei ole. Mõnel juhul on koolitajatel teadmised pedagoogikast, aga mitte alati.

Oluline on pakkuda globaalhariduse teemade koolitajatele oskusi ja teadmisi, kuidas teemat ja teadmisi edasi anda täiskasvanutele (nt meetodid), kuidas siduda teemasid igapäevaeluga, luua omavahelisi suhteid, kasutada aktiivseid ja kaasavaid õpetamismeetodeid. Samamoodi oleks oluline anda haridustöötajatele üldteadmised selle kohta, kuidas andragogy õpivad, mida arvestada ja millised on täiskasvanud õppijate konkreetsete omadused. Ka koolitajate poolt vajalikud üldised oskused – kommunikatiivsed oskused, grupijuhtimine jne. Koolitajatel on üldjuhul juba teemateadmised olemas.

Oma inforuumi

laiendamiseks oleks hea pakkuda koolitajatele globaalhariduse edasisi teemasid, et haarata tervikult kõik erinevad omavahelised suhted ja mõjukad tegurid.

6. Globaalse hariduse edastamine

Ülemaailmset haridust Eestis rahastavad peamiselt Euroopa Komisjon ja Eesti Välisministeerium. Osa tegevusi toetavad ka Eesti Haridus- ja Teadusministeerium, Keskkonnaministeerium ja Eesti Kultuuri ministeerium.

Näiteks Välisministeerium rahastas 2011-2015 Rahastamise raamistikuks on teabevahetus ja ülemaailmne haridus; rahastamine on eraldatud teadlikkuse tõstmise tegevustele ja materjalidele (filmid, avalikud üritused, kampaaniad) ning valitsusvälistele organisatsioonidele (NGDO platvorm; NGO Mondo ülemaailmne hariduskeskus), et töötada õpetajate, noorte ja ülemaailmsete Lõuna-vabatahtlikega. (Globaalne Kodanikuharidus Euroopas: kui palju me hoolime?, 2018)

Kuna antud valdkonna õpetus on suures osas jätkuhariduse vormis, annavad materjali koolitusi korraldavad valitsusvälised organisatsioonid. Materjalid on kättesaadavad nende veebisaitidel või neid pakutakse koolituse ajal. Täiskasvanute koolituse sätet reguleerib täiskasvanuhariduse seadus, mis kirjeldab ka koolituse nõudeid.

- **Ülemaailmse hariduse filmid**

<https://www.maailmakool.ee/wp-content/uploads/2015/09/Filmikataloog.pdf>

- **Globaalsed õppematerjalid**, sealhulgas digitaalsed harjutused, töölehed, suunised, väljaanded, tau stainfo, mängutegevused jne. Teemadeks on säästev tootmine ja tarbimine, globaalne koostöö, kliimamuutused, sooline võrdõiguslikkus, pagulased, inimõigused, sõnavabadus jne.

<https://www.maailmakool.ee/materjalid/>

7. Soovitused

- Kokkuvõttes võib öelda, et globaalse hariduse teema on elukestva õppe loomuliku osana integreeritud kõikidesse valdkondadesse. Teemat arutatakse kõigepealt koolis ja see jätkub kogu elutsükli vältel. Kodanikuühiskond Eestis on aktiivne ja erinevad valitsusvälised organisatsioonid pakuvad erinevaid võimalusi teemaga tegelemiseks, uute teadmiste saamiseks ning töökodades ja aruteludes osalemiseks.
- Teadmised ülemaailmse hariduse kohta omandatakse tavaliselt valitsusväliste organisatsioonide pakutavate koolitus- ja teabeteenuste kaudu, kes pakuvad seda nii formaalses kui ka mitteformaalses hariduses.
- Ülemaailmse hariduse alast koolitust pakuvad koolitajatel ei ole spetsiaalset haridust, neil on peamiselt teadmised valdkonnast ja kutseoskused.
- Lisaks erialastele oskustele ja teadmistele võiksid koolitajatel olla ka oskused, kuidas koolitada täiskasvanud õppijaid ja omavahel ühendada erinevaid teemasid (multikultuurne)

8. Viited

1. Avalik arvamus arengukoostööst (2015). Uuring TNS EMOR. [the survey “Public opinion of development cooperation”]
https://vm.ee/sites/default/files/content-editors/development-cooperation/uuringu_esitlus_2015_tnsemor.pdf
2. **Adult Education Act**
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529062015007/consolide>; <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519122016001/consolide>
3. Global Citizenship Education in Europe: How much we care? (2018) CONCORD GCE Funding Report,
https://concordeurope.org/wpcontent/uploads/2018/03/CONCORD_GCE_FundingReport_2018_online.pdf
4. Grauberg, E. (2018) Eesti jätkusuutlik areng ja haridus: kutse- ja kõrghariduse stsenaariumid aastateks 2020–2035. Summary [Sustainable Development and Education in Estonia: scenario for VET and fifth education 2020-2035]

5. Eesti Elukestva Õppe Strateegia 2020 [Estonian Lifelong Learning Strategy 2020]
<https://www.hm.ee/en/estonian-lifelong-learning-strategy-2020>
6. Estonian National Strategy on Sustainable Development, Sustainable Estonia 21. (2005).
https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/se21_eng_web.pdf
7. Eurostat Report 2018 "What do adults know about global issues? What are the main sources/channels from which adults obtain information or learn global issues?"
8. Human rights and the basic values of human rights in the Estonian schools and educational policy. Their manifestation in the documents of educational policy and implementation in the school system. (2017) The study report. Baltic Research Institute. Estonian Human Rights Centre, Tartu.
9. National curriculum for basic schools (2011)
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/VV/reg/524092014014/consolide>
10. *Noorte kodanikukultuur muutub maailmas (2007) . Eesti tulemused IEA Rahvusvahelises Kodanikuhariduse Uuringus [Youth Civic Culture in a Changing Society: Results of Estonia on IEA survey] (ICCS 2016) (Ed. Anu Toots, 2017) IEA, TLÜ HTM*
11. *Läbiva teema "Keskkonnad ja jätkusuutlik areng" rakendamisest formaalhariduses. (2017). [cross-curricular topic "Environment and sustainable development" in general education institutions]*
https://www.envir.ee/sites/default/files/uuringu_roki_labiva_teema_kestlik_arendus_rakendamisest_formaalhariduses_loppraport_2017_002.pdf
12. Maailmahariduse raport (2009) [*Global Education Report*], AKÜ.

Sidusrühmad

NGO MONDO

<https://www.mondo.org.ee/en/activities/mondo-in-estonia/global-education/>

UNESCO associated Schools

<https://www.mondo.org.ee/en/activities/mondo-in-estonia/>

Estonian Roundtable for Development Cooperation (acronym: AKÜ)

<http://www.terveilm.ee/leht/teabekeskuse-teemad/kestliku-arengu-eesmargid/>

Network of Estonian Nonprofit Organizations (NENO) <https://heakodanik.ee/en/mission-goals-achievements/>

The Estonian Institute of Human Rights (EIHR)

<https://www.humanrightsestonia.ee/en/education/>.

UNESCO

<https://unesco.ee/test/>

Estonian Women's Studies and Resource Centre (ENUT)

<https://www.enut.ee/en/>

Eesti Roheline Liikumine.

<http://www.roheline.ee/en/>

International House in Tartu

<https://internationalhouse.ee/en/>

Feministeerium

<https://www.feministeerium.ee/en/>

Youth For Understanding

<https://www.yfu.org/>

SA Archimedes

<https://noored.ee/solidaarsuskorpus/organisatsioonidele/>